

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk

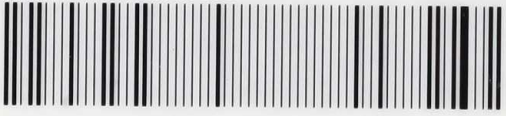
København
og dets Tilstande efter
Sundtold- Aflysningen.

Køb., 1858.

33, - 23. - 4°

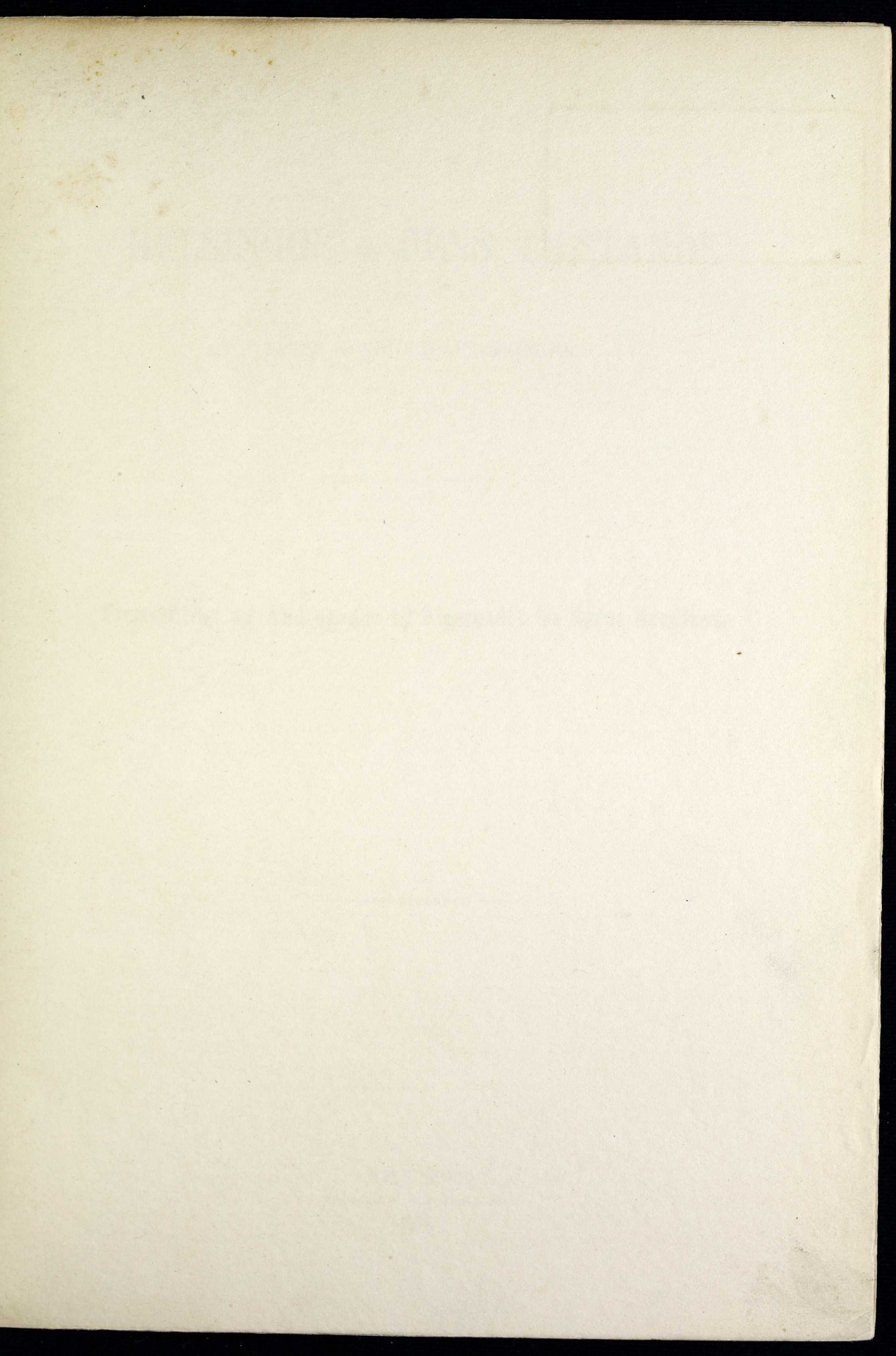
DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 33 4°

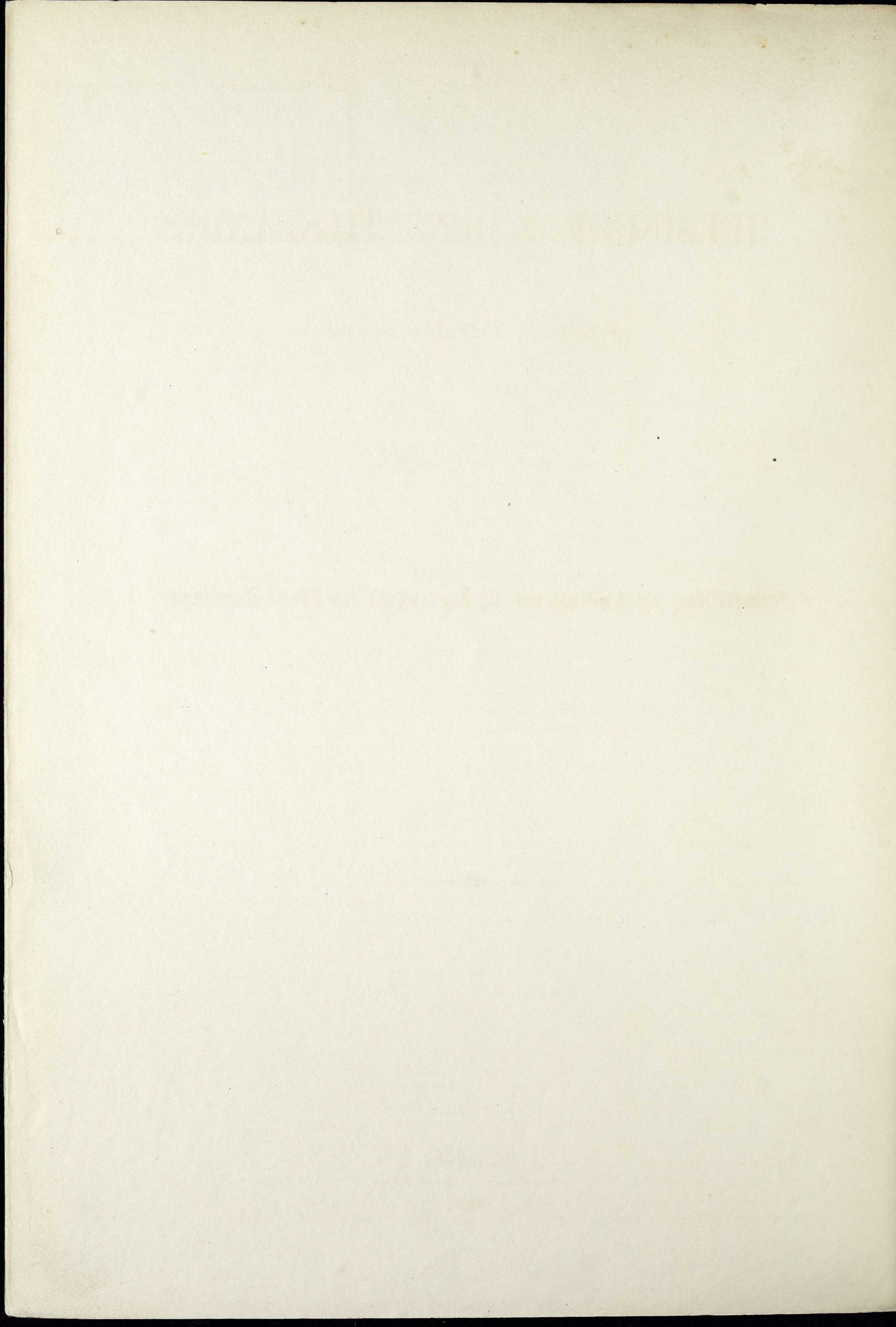

1 1 33 0 4 00084 4

Alex

HELSINGØR OG DENS TILSTANDE

EFTER SUNDTOLD-AFLØSNINGEN.

Fremstilling og Andragende til Rigsraadet fra Byens Handlende.

HELSINGØR.

Trykt hos P. V. Gruner & Co.

1858.

HELSINGÖR OCH DENN TILSTÄNDE

PETER SUNDBLAD-ALMSBOKSÄLLSKAPET

Fremstilling og Andragende til Rigsrådet for Sjæens Handels

det danske Monarchies Rigsraad.

Det høie Rigsraad gav under dets forrige Session Helsingør Beviser paa Velvillie for Byen i dennes betrængte Stilling som Følge af Sundtoldens Afløsning, samt paa Erkjendelse af Nødvendigheden af Tilstandenes Undersøgeise, ved at andrage paa Nedsættelsen af en Commission i dette Øiemed. Denne Erkjendelse har ligeledes fundet Indgang hos Hans Majestæt Kongen og Allerhøist-sammes Regjering, og den Commission, om hvis Nedsættelse baade Byen i dennes Heelhed og enkelte af dens Corporationer havde ansøgt, blev ved Allerhøieste Commissorium udnævnt til Paabegyndelse og Fuldbyrdelse af det ovennævnte Hverv. Efter denne Commissions Opfordring have baade Byen Helsingør som saadan, Corporationer og Enkelte henvendt sig til samme med Andragender af forskjellig Art, men alle overeensstemmende i det ene Punkt, at Øresundstoldens Afløsning har fremkaldt her saa ødelæggende Tilstande for baade det Hele og den Enkelte, at Hjælp behøves, naar Forandringens Følge ikke skal blive den, at Helsingør rystes i sin dybeste Grundvold, at Næringsveiene standse, at dens Borgere ødelægges, og at Byen reduceres fra sin tidligere, ikke ubetydelige Stilling i Statssamfundet til en forarmet og næringsløs Commune.

Et Aar er nu forløbet siden Indtrædelsen af denne saa dybt indgribende Katastrophe, og de sørgelige Følger have allerede viist sig i en saadan Grad, at det ligger aabent for enhver uhildet Betragters Blik, hvad Enden vil blive. Det behøver neppe at siges, at Helsingørs Tab er meget stort. Indtægten af Byens Hovederhverv, Sundclareringsforretningen, er naturligviis tabt aldeles, og denne Indtægt var alene saa stor, at ikke alene mange Forretningsfirmaer med flere Interessenter, større og mindre Familierekredse levede deraf og satte mange andre Næringsdrivende af Handels- og Haandværksstanden istand til at drive de forskjellige Erhverv, som gave disse deres Levebrød; men denne Forretning, i Forening med den Handel, der var en umiddelbar Følge af alle sundclarerende Skibes Standsning her og disses Føreres Landgang, havde, foruden i og for sig at afkaste større og mindre Fordele, tillige stor Indflydelse paa Grundeien-dommenes Værdi, fordi enhver Bedrift, stor eller lille, behøvede Locale, og de til samme knyttede Familier passende Bopæle. Sundtolden gjorde fremdeles et større Antal Embedsmænd nødvendige, og da disse saavel som de Næringsdrivende maatte have Bopæl og føre Familieliv her, var Fordelen for Byen alene deraf af ingen ringe Betydning. Saaledes var Tilstanden tidligere, men er nu ganske anderledes. Flere Sundclareringsfirmaer ere allerede hævede, og flere af disses Interessenter have enten forladt Byen eller berede sig paa at forlade den, og det samme er Tilfældet baade med disse Firmaers talrige Contoirpersonale og med de mange Embedsmænd, der ere blevne afskedigede som Følge af Sundtold-afløsningen. Fremdeles ere mange af de Personer og Familier, der ernærede sig ved Haandværk, dragne bort, og ligesom Fordelene, af hvad alle disse forskjellige Mennesker fortærede i Byen, ere gaaede tabte, saaledes er Huusleien, paa Grund af mange nu ledig staaende Huusleiligheder, sunken ned til en Priis, der ikke dækker Udgifterne, men medfører Tab for Grundeierne i Almindelighed, følgelig forringer Grundeiendommenes Værdi i Handel og Vandel og gjør disse i nærværende Øieblik aldeles usælgelige. Naar nu dertil kommer, at den Tvang, der tidligere hvilede paa de sundpasserende Skibe, og den dertil knyttede Landgang af vedkommende Skibsførere ere ophørte, saa er Følgen heraf den, at baade Standsning og Landgang ere blevne aldeles frivillige, og at den Forsyning med Eet og Andet, som Skibsførerne kunne behøve eller ønske, hvilken

tidligere fremkaldtes ved Forholdet, nu kun kan have sin Grund i Nødvendigheden og følgelig reduceres i sin Heelhed til en langt mindre Størrelse, fordi en Skibsfører nu ikke standser og gaaer iland her for at købe, hvad han ikke nødvendigen behøver. Handelen med sundpasserende Skibe er derfor ogsaa allerede i det første Aar efter Sundtoldens Afløsning aftagen i en omfattende Grad, og det tør ikke betvivles, at denne Aftagen vil i Tidens Løb blive større, naar Institutioner ikke søges grundlagte her, der kunne gjøre det til en Fordeel for Skibsførere og alle dem, der i Udlandet staae i Forbindelse med disse, at vedligeholde et stadigere Samqvem med Helsingør, saaledes som det, hvortil Sundtolden tidligere gav Anledning. Det er allerede bemærket og desuden aldeles notorisk, at Sundclareringsforretningen og Handelen med sundpasserende Skibe have i Sekler været Byens Hovederhverv, og vare dette lige indtil Sundtoldens Afløsning. Af dette Hovederhvervs mere og mindre gunstige Resultater var saagodtsom enhver anden Næringsdrift, ja selv mange Embedsmænds Indkomster afhængige, og det er ligesaa vist for enhver den, der kjender til Stedets Forholde og betragter dets Beliggenhed, at Erhvervet her ikke har kunnet grunde sig paa Andet og navnlig ikke paa den for andre danske Kjøbstæder almindelige Produkthandel, fordi det Helsingør omgivende Opland, der tildeels er bedækket af Skove, Indsøer og Tørvemoser, maa ansees for den mindst producerende Deel af Sjælland, hvortil endvidere kommer, at det Produkt-Overskud, som Agerdyrkingen kan give, søger sin naturlige Afsætning i det folkerige Kjøbenhavn, hvor Priserne i Reglen ere højere til Forbruget end til Udførsel.

Af alt det Foranførte fremgaaer saaledes, at det Slag, der er truffet Helsingør ved Sundtoldens Afløsning er af den Art, at det maa ansees for at være det samme som Tilintetgjørelsen af Byens næringsdrivende Liv, og saaledes er et Døds slag for denne, ikke som Følge af egen Brøde, men ene og alene ved en Foranstaltning i Statens almindelige Interesse, og det er derfor et meget naturligt Haab, et i Forholdene begrundet Krav, som Stedets Indvaanere vove at stille til Staten, at denne vil og bør afhjælpe den Nød, som den har fremkaldt. Det er ogsaa denne Tanke, der gaaer igjennem alle de Andragender, som Byens, dens Corporationer og enkelte Indvaanere have rettet baade til det høie Rigsraad og navnlig til den Allernaadigst nedsatte Commission, hvilken ved de af denne anstillede forskjellige Undersøgelser vist ogsaa vil have vundet den Overbeviisning, at Byens Tilstand er forfærdelig, og at Hjælp, hurtig Hjælp er af paatrængende Nødvendighed; thi, det behøver neppe at siges, det er ikke alene Byen som saadan og som en større Commune, der skal bevares og gives Leilighed til Udvikling under en kommende Slægts forandrede Virksomhed, men det er i Særdeleshed den nuværende Slægt, de Byens Indvaanere, som Slaget rammer, der skulle tages under Armene og frelses fra al den Nød, der er den umiddelbare Følge af standset Erhverv. Det hører ikke til den danske Statsmagts Historie, at den har været ufølsom for danske Undersaatters Trang og Ulykker. Disse have meget mere altid fundet et aabent Øre og en redebøn Haand til at hjælpe, naar og hvor Hjælp behøvedes, og det er ikke formeget sagt, at en human og liberal Imødekommen under betrængte Situationer har været den danske Statsmagts Særkjende, har ladet denne yde Hjælp i mange Retninger og paa mange Maader. Det vil ikke være fornødent udtrykkelig at nævne særlige Tilfælde, hvor saadant har fundet Sted, men det turde dog bemærkes, at medens disse Tilfælde — saasom Krig, Vandflod, Ildebrand, Misvæxt og Pengecriser — alle vare af en forbigaaende Natur og ikke have brudt den egentlige Livskraft hos dem, de traf, saa er det, der nu er overkommet Helsingør, som allerede antydet, af en saadan Indgriben i denne Byes Tilværelse og Forhold, at det netop ikke kan henføres under det Forbigaaende, og naar altsaa Statsmagten har rakt Hjælp ved saa mange andre Tilfælde, saa skulde det være et Særsyn, en grusom Undtagelse fra den Regel, som Erfaring har givet en saa berømmelig Hævd, dersom Statsmagten nu vilde lade Helsingør forblive uhjulpen og synke i Tilintetgjørelse.

Igjennemtrængte af den Fortrøstning, at Hjælp vil blive ydet Helsingør af Staten, have Byens Indvaanere saaledes heller ikke overgivet sig til nogen Tvivl

herom, men meget mere ladet sig være magtpaaliggende at paavise det Middel, ved hvilket denne Hjelp formeentligen vil kunne meest passende komme dem til Gode, og dette Middel antages at være fundet i Byens Omdannelse til en Frihavn, der nyder Toldfrihed og, ligesom Altona, stilles udenfor Statens almindelige Toldgebeet. Denne Tanke har paa en naturlig Maade havt sit Udspring fra Handelsstanden her, og denne, til hvilken Undertegnede for største Delen henhøre, føler i denne sin Stilling en ligesaa naturlig Opfordring til at optræde som denne Tankes særegne Talsmand. Det kan og bør alligevel ikke være vor Formening her at udbrede os i vidtløftigere Undersøgelser om og Bedømmelse af det, i reen stats-oekonomisk Henseende, Passelige og Betimelige i en Frihavns Anlæggelse under almindelige Forhold; thi vor Tanke vilde rimeligviis ikke være bleven ledet hen paa dette Spørgsmaal, dersom vore Tilstande ikke havde undergaaet saa indgribende Forandringer, der berøvede os tidligere Erhverv, for hvilke vi nu søge Erstatning. Vi skulle heller ikke fordybe os i Betragtninger over de forskjellige Grunde, der have fremkaldt Ophævelsen af en og anden europæisk Frihavn, fordi disse Grunde, saavidt vi skjønne, dog ikke kunne være anvendelige paa Helsingør, hvis Fortid, Beliggenhed og udbredte Forbindelser med Udlandet ere af den Art, at de ikke kunne sammenlignes med Noget paa andre Steder.

Det er allerede bemærket, at Helsingør ikke kan være eller blive Udførselsstedet for Landets Produkter, men at den er særligen henviist til den Handel, der kan drives med sundpasserende Skibe og yderligere udvikles ved Samfærdigheden med disse. Handelen paa Østersøen har nemlig været i stadigt Tiltagende, og vil upaatvivlelig tiltage fremdeles, naar de forskjellige Landes, navnlig Ruslands, Jernbanesystemer have naaet deres Fuldendelse eller ere rykkede saavidt frem, at de kunne blive en ny og mægtig Vægtstang for Produktion og Omsætning i disse store Riger, og medens Handelen paa Østersøen nu lader mere end 20,000 Skibe passere Sundet aarlig, saa vil, naar Hensyn tages til dette Skibenes Passeringsantals hurtigt fremskridende Forøgelse i et kortere Tidsrum, den Tid neppe være fjern, da Antallet kan stige til maaskee 30,000 og i større og mindre Omfang bringe den Befolkning, der befindes ombord paa de i Østersø-Farten beskæftigede Skibe — en Befolkning, der kan beregnes til mindst 200,000 Individuer — i Forbindelse og Handel med Helsingør, naar disse Mennesker komme til den Erkjendelse, at de have Fordele deraf. Det er nemlig allerede berørt i et andet, til Rigsraadets Kundskab bragt, Andragende, at Skibsfarten gennem Sundet hidtil har forsynet sig i Helsingør selv med mange fortoldede Vare, og at de, som købte disse, fordi de maatte gaae iland i Helsingør, ikke toge Hensyn til, at Prisen for fortoldede Varer var høiere, især fordi de Qvanta, som kjøbtes af enkelt Mand, ikke vare store; men ligesom dette var Tilfældet under den tidligere Tilstand, saaledes vil den nærværende ikke give Anledning dertil, fordi Forbindelsen med Byen ikke mere er tvungen, og Vedkommende følgelig ikke gaae iland for at købe af anden Grund end den, at de kunne købe billigt og billigere end noget andet Sted. Til en saadan udvidet Handel vil netop den fuldstændige Frihavnsret give Anledning. Denne vil tilveiebringe baade Opfordring for den Fremmede til at købe her, naar han kan faae Alt, hvad han ønsker, i baade Stort og Smaat, og Leilighed for alle Byens Handlende til paa samme Maade at vinde Afsætning. Handelen med Skibsfarten har været betydelig og kan under Frihavnsrettens Begunstigelse følgelig blive endnu betydeligere. Den er en Art af Handel, der hverken kan kaldes Groshandel eller Detailhandel; den er, som Skibsprovianterings- og Ekipperingshandel, Noget, der ligger imellem begge, men giver og vil fremdeles give, ligesom selv den mindre Detailhandel, Anledning til virkelig Groshandel, og denne vil som en Følge deraf skride frem i Omfang i samme Forhold, som Handelen med Skibsfarten tiltager. Nødvendigheden af større Varelagere vil altsaa snart vise sig, og naar disse ere komne tilstede, saavel som naar Udlandet*) og navnlig den nærliggende Sverrig faae Kundskab herom, tør det ikke betvivles, at Frihavns Handel vil erholde en tiltagende Afsætning ogsaa ad disse Veie. I disse anførte Omstændigheder ligge netop de Eiendommeligheder, der

*) Dette vil nemlig her, lettere end fra noget andet Sted, finde passende Skibsleilighed.

gjøre Helsingør forskjellig fra ethvert andet Sted, naar Talen er om en Frihavn, men disse Eiendommeligheder gjøre det ikke mindre nødvendigt, at Frihavnsretten skal være fuldstændig, for at den Fremmede kan benytte sig deraf uden nogensomhelst Indskrænkning, at han kan tumle sig frit paa hele Byens Gebeet og henvende sig til hvilkensomhelst Handlende uden Hensyn til dennes Bopæl, samt komme i Forbindelse med de øvrige Næringsdrivende og give disse Anledning til Virksomhed og Erhverv. Under Begunstigelsen af en saa udstrakt Handelsfrihed vil Byen ogsaa trække til sig en ny og større Befolkning, baade Handlende og Haandværkere, der søge og kunne vinde Virksomhed, saavel som mange Andre, der kunne finde Opfordring til at bosætte sig her; og denne Befolkningens Tilvæxt, i Forening med Næringsveienes Udvikling, vil have til Følge, at Consumptionen og Afsætningen til denne blive større, og sætte Byens Indvaanere i Stand til at bære ikke alene de communale Afgifter, men, naar nogen Tid er forløben, tillige til at udrede en Godtgjørelse til Statskassen for det, vistnok ikke store, Tab, denne lider, ved at tilstaae Helsingør den omhandlede Frihed, istedetfor at lade den synke ned i en Tilstand, der berøver den al Evne til at yde Afgifter.

Naar der under Behandlingen af Frihavns-Spørgsmaalet tillige har været Tale om, istedetfor den egentlige Frihavn med Toldfrihed som anført, at anlægge en saakaldet Fridokke og et Frilager, da er det vor Formening, at disse Indretninger ere aldeles ikke tjenlige for Helsingør, ikke tilstrækkelige til at vedligeholde og udvikle den Handel, der maa ansees som Grundlaget for Forretningerne her. En Fridokke er, saavidt vi forstaae, en fra den øvrige By afsluttet Havn, der, forsynet med de fornødne Pakhuse, giver Skibe Leilighed til at losse og lade ligesom i en Frihavn, men indskrænker denne Frihed til et mindre Rum og kun gjør den anvendelig for hele Skibsladninger eller større Dele af samme, d. e. for den egentlige Groshandel, og følgerig udelukker den større og mindre Detailhandel, eller, om man endelig vilde indrømme en saadan Handel med Skibene i Fridokken, nødvendigen indskrænker denne til enkelte Handlende og forhindrer Byens øvrige Handlende, ja endog i højere Grad udelukker disse fra Deeltagelse deri. En saadan Fridokke med Pakhuse, og hvad dertil hører, vil ogsaa gjøre Anvendelsen af store Summer fornøden, og da det tillige turde være Tvivl underkastet, om ovennævnte Fridokke alene vil kunne fremkalde den Handel, som den egentlig tilsigter — en Handel, vi vel tør ansee for mulig i den fuldstændige Frihavn i Tidens Løb, naar Forholdene have udviklet sig, — saa er der al Grund til at befrygte, at de paa samme anvendte Penge ville være spildte som et forgjeves Forsøg paa at fremkalde Forretninger, hvor Grundlaget mangler til disses Opkomst og Udvikling. Hvis vi ikke feile, vilde en saadan Fridokke ogsaa være mere passende for en By, der allerede er i Besiddelse af en større Handel og behøver en saadan Indretning for at give denne Handel et yderligere Opsving, ved at frigjøre en vis Deel af samme for de Baand, der altid følge med den sædvanlige Toldcontrol, og det er vel ogsaa i saadanne Omstændigheder, at den egentlige Grund ligger til Indrettelsen af Fridokker eller Entrepôts paa de Steder, hvor disse existere. Hvad endvidere et Frilager angaaer, saa formene vi heller ikke, at det, som Helsingør behøver, kan opnaaes derved. Det er en Indretning, som i visse Maader ligeledes tjener den større Handel til Lettelse, men dog indskrænker Afbenyttelsen i flere Retninger saavel som med Hensyn til den officielle Expeditionstid. Frilageret er heller ikke skikket for alle Varer, og i den Art af Handel, der maa ansees for den vigtigere i Helsingør, er det en ubetinget Nødvendighed, at de Varer, som Vedkommende søge, kunne udleveres til enhver Tid og i hvilketsomhelst Quantum.

Det er altsaa efter det Foranførte, med faa Ord, en Frihavn med fuldstændig Toldfrihed, som Helsingør behøver for, hvis muligt, igjen at reise sig fra den Tilbagegang i Erhverv, den allerede følger, og for at bevare dette Erhverv fra total Tilintetgjørelse. Vi beregne neppe det Tab, som tildeels allerede er tilstede og ved Erhvervets Ophør yderligere vil fremkomme, for høit, naar vi ansætte dette til en halv Million Rd. R. M. aarlig, og naar dette tages i Overveelse, vil det, saa haabe vi, snart blive klart for alle Ved-

kommende, at Helsingør trænger til og bør have hurtig Hjelp. Men selv om den fuldstændige Frihavn indrømmes, og Byen derved faaer det Middel, den attraaer, til atter at reise sig, saa kan den gunstige Forandring, som derved ventes tilveiebragt i vore Forhold, dog ikke komme frem aldeles pludselig som ved et Trylleslag. Nogen Tid udfordres der visselig til at omforme og indrette Altderpaa, til at henlede Udlandets Opmærksomhed paa en saadan Forandring, og til at fremkalde et saadant Forretningsliv, der maa ansees fornødent, for at Enhver atter kan føle sig vel. Om end den næringsdrivende Borger ikke kan leve af en Skattefritagelse alene, saa bliver den dog en Lettelse baade for ham og Andre, som leve enten af en lille Formue, af Pension eller af Embedsindkomster, og vi maae derfor ogsaa for vort Vedkommende tiltræde, hvad Byens Communalbestyrelse i disse Retninger har ansøgt om, medens det paa den anden Side vil være den næringsdrivende Borger, der endnu besidder Arbeidskraft, baade Pligt og Tilfredsstillelse, ved al mulig Stræbsomhed, snarest muligt at bringe det dertil, at han atter kan betale sin fulde Andeel af Afgifter til Stat og Commune, thi kun under saadanne Omstændigheder kan Borgeren være tilfreds.

Vi undertegnede Borgere og Indvaanere i Helsingør, som bemærket for største Delen henhørende til Handelsstanden, have saaledes vovet, tvungne ved Omstændighedernes Magt, at fremstille for det høie Rigsraad saavel de ulykkelige Tilstande, fremkaldte ved Øresundstoldens Afløsning, som det Middel, vi ansee for tjenligt og muligt til disse Tilstandes Forbedring. Vi have hverken kunnet eller villet indlade os paa at imødegaae alle de Indvendinger, der muligen kunne opstilles imod vort Ønske og Forslag fra et mere abstract og reent statsoeconomic Standpunct. Vi have formeent, at disse ikke bør i nogen sær udelukkende Grad anvendes her, men at de locale, concrete Forhold, den Næringsløshed og Nød, som en Statstransaction har fremkaldt over vor By, den formeentlige Pligt, der paaligger Staten, at hjælpe os til Opreisning, udgjøre den fornemste Grund, der kan komme i Betragtning ved Spørgsmaalets Afgjørelse. Vi gjentage saaledes, at Helsingørs Omdannelse til en Frihavn er vort Haab og vort Ønske, og vi udtale tillige som vor Formening, at ligesom Indrømmelsen heraf fra Statens Side vil være den mindst bekostelige Maade, hvorpaa denne kan komme os til Hjelp, og hvorpaa denne tillige med størst Lethed har i sin Magt at træffe fremtidige Forandringer, saaledes vil i modsat Fald en ikke fjern Fremtid, naar Statsindtægterne fra Helsingør, navnlig Toldintraderne aftage, vise, at det Offer, som Staten bringer ved Indrømmelse af Frihavnsretten, ikke vil være af synderlig Betydning. Vort nærværende Andragende gaaer derfor ud paa, at:

Det høie Rigsraad vil, i Betragtning af vore betrængte Forhold, tage Frihavns-Spørgsmaalet for Helsingør under Behandling under Sammes nærværende Session, og ikke skilles ad, förend Helsingørs Skjebne har, fra Rigsraadets Side, fundet sin Afgjørelse.

Helsingør, 15. Marts 1858.

Major Wright & Co. P. L. Holm. A. Gulstad. Fenwick & Co. C. Prytz.
 Adam Gradman & Gløerfelt. Abr. Unna & Søn. Belfour, Ellah & Co.
 J. S. Pontoppidan. H. Petit & Co. Sal. H. A. Thalbitzers Enke & Co.
 Andersen & Co. Chapman, Norrie & Co. L. S. Fridericia. H. N. Hansen.
 J. Wagner. Simon Unna & Co. M. P. Høyrup. W. Høyrup. H. L. Meyer.
 M. Jørgensen. K. F. Marstrand. C. A. Svendsen. J. W. Good. G. Schnipp.
 P. F. Holm. C. D. Christophersen. J. L. Tvede. Carey & Co. Harry Rainals.
 L. Gulbrandsen. A. C. Møller. Chr. Rohden. Th. Lund. Carl Gradman.
 J. Holstebroes Enke. J. P. Lundwalls Efterfølger. M. E. Lindhart.
 F. F. Kierboe. Carl Groth. W. Ellermann. G. F. Wright. Fr. Stilling.
 C. J. Kaas. J. S. Nathanson. E. v. Mehren. A. P. Hey. H. van Aller.
 C. P. Lauritzen. P. C. Wineken. J. P. Kornerup. K. Gad. R. L. Ulstrup.
 J. v. Mehren. Chr. Svendsen. C. W. Ulstrup. Liebman & Thune.
 J. Hansen. A. Rosini. Lion Abrahamson. N. P. Kirck. A. van Deurs & Co.

